

BEYOĞLU SENİN

KATILIMINLA BEYOĞLU

HAK TEMELLİ YEREL POLİTİKA
BAĞLAMINDA BEYOĞLU'NDAKİ
GÖÇMENLER, NİTEL BİR ARAŞTIRMA
PANEL RAPORU

24 ARALIK 2021

GİRİŞ

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Şehir Planlama Müdürlüğü tarafından 2020 Eylül ayından itibaren katılımcı bir şekilde yürütülen Beyoğlu ilçesi Strateji Planı çalışmaları ve "Beyoğlu Senin" etkinlikleri kapsamında Beyoğlu'nun temel meselelerini gündeme taşımak ve konunun uzmanlarıyla tartışmasını sağlamak amacıyla paneller ve söyleşiler düzenlenmektedir.

Beyoğlu Senin projesi kapsamında yapılan söyleşilerin altıncısı olan ve Türkiye Sosyal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı'nın (TÜSES) Heinrich Böll Stiftung Derneği'nin desteğiyle hazırladığı araştırmanın sonuçlarının sunulduğu "Hak Temelli Yerel Politika Bağlamında Beyoğlu'ndaki Göçmenler: Nitel Bir Araştırma" konulu panel 24 Aralık Cuma günü Salt Galata'da gerçekleştirilmiştir.

Panel; öncelikle TÜSES Yönetim Kurulu Başkanı Celal Korkut Yıldırım'ın açılış konuşması ile başlamıştır. Celal Korkut Yıldırım'ın konuşmasında vurguladığı konular şu şekildedir:

"Göç konusu gelecek yıllarda dünyanın temel sorunlarından bir tanesi olacaktır. Bununla birlikte göç konusu özellikle siyasilerin manipüle ettiği ve seçmeni yönlendirmek için çok yoğun bir şekilde kullandığı bir konudur. Bu anlamda da akademisyenlerimizin ve sivil toplum örgütlerinin üzerine çok büyük sorumluluklar düşmektedir. Göç konusu ile ilgili toplumların ve devletlerin çatışması söz konusu olabilecek birtakım süreçler yaşamaktayız. Dolayısıyla Heinrich Böll Stiftung Derneği ve TÜSES gibi sivil toplum örgütlerinin ve akademisyenlerin politika üretmeleri, gündem oluşturmaları ve bu gündem çerçevesinde siyaseti etkilemesi kaçınılmaz olmaktadır. Bu konuda üretilen politikaların ve raporların siyasetçiler tarafından değerlendirilip buna göre politikalar oluşturulması, yasalar çıkartılması ve bürokrasinin de bunu uygulamasını umut ediyoruz. Türkiye'de bu konu ile ilgili temel sıkıntılardan bir tanesi muhalefetin ve siyasetin birbirine benzer yaklaşımlarının olmasıdır. Bu soruları bu tür katkılarla ve bu tür çalışmalarla aşmaya çalışacağız."

Ardından, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Planlama Müdürlüğü, Katılım Koordinatörlüğü'nde Şehir Plancısı Burcu Yanar'ın Beyoğlu Strateji Planı sürecine dair genel bilgileri içeren konuşması ile devam etmiştir. Burcu Yanar'ın konuşmasında öne çıkan konular şu şekildedir:

“İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Planlama Müdürlüğü bünyesinde ve İstanbul Planlama Ajansı işbirliğinde katılımcı bir strateji planı üretmeyi hedefliyoruz. Beyoğlu Strateji Planının amacı İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin işbirlikleri ile Beyoğlu'ndaki çalışmalarını yönlendirecek hem mekânsal hem sosyal konuları içeren stratejiler ve projeler üretmek ve bunu katılımcı bir şekilde yaparak burada bir mutabakat metni oluşturmaktır.

Yönetim açısından çok parçalı bir yapıya sahip olan Beyoğlu'nu, bütün ilçe sınırlarını kapsayarak bütüncül bir şekilde ele almak istiyoruz. Bu kapsamda 6 tane tema başlığımız var. Bunlar, Beyoğlu'nun çok kültürlü ve katmanlı sosyal yapısını, kültürel birikimini ve toplumsal hafızasını incelediğimiz Hatırlayan Beyoğlu; mekansal bir takım ihtiyaçların ve kamusal alanlara dair stratejiler üreteceğimiz Yaşanabilir Beyoğlu; kültür-sanat alanında çalışmalar yapacağımız Yaratıcı Beyoğlu; Beyoğlu'nun çalışma yaşamına ve ekonomik ekosistemine yönelik çalışmalar yapacağımız Üreten Beyoğlu; beklenen İstanbul depremi ve iklim krizi gibi konuları incelediğimiz Dayanıklı Beyoğlu; göç konusunu da içinde barındıran ve bütün temalarımızı yatay bir şekilde kesen Adil Beyoğlu şeklindedir.

Beyoğlu Strateji Planı çalışmaları kapsamında şimdiye kadar yaptığımız bütün toplantılarda göç konusu karşımıza çıktı. Dolayısıyla göç konusuna önem vermemiz gerektiğini düşündük. Beyoğlu çok farklı göçmen temsiliyetlerinin olduğu bir yer bu bağlamda bugün burada göçmenlerin ne tür sorunları var ve ne tür politikalar üretebilir konularını tartışacağız.”

Açılış konuşmalarının ardından Burcu Yanar moderatörlüğünde gerçekleştirilen panel kapsamında; Beyoğlu'ndaki göçmenlerin güncel sorunlarının ve bu sorunlara dair yerel politika önerilerinin tartışıldığı araştırmanın sonuçları sunulmuştur. Panele İstanbul Kent Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Deniz Yüksek, TERRA-Araştırmadan Araştırmacı Prof. Dr. Hatice Kurtuluş, Bağımsız Araştırmacı Dr. Esra Kaya Erdoğan konuşmacı olarak, İstanbul Planlama Ajansı Dış İlişkiler Koordinatörü Simten Birsöz İnanç da tartışmacı olarak katılmıştır.

PANEL ÇIKTILARI

I. OTURUM

Prof. Dr. Hatice Kurtuluş (TERRA-Araştırma):

Beyoğlu'ndaki göçmenler konusunu hak temelli politikalar bağlamında ele aldık. Bu kapsamda çalıştığımız alanda mahallelere göre göçmen gruplarının yoğunluğunu belirledik.

Beyoğlu'nda tek bir homojen göçmen örüntüsü yoktur. Geçici koruma statüsündeki Suriyeli göçmenler ve İstanbul'a çalışmak ya da başka bir ülkeye geçiş yapmak için gelmiş düzensiz göçmen grupları olmak üzere farklı göçmenler vardır. Beyoğlu'ndaki göçmen gruplarının kentsel mekânda yerleşim dinamiklerini ve mekânı kullanım biçimlerini, çalışma ve gündelik yaşamlarını, kentsel hizmetlere erişimlerini ve düzeylerini, temel ihtiyaçlarını karşılama düzeylerini, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını ve beklentilerini, merkezi ve yerel kamu otoriteleri ile temas düzeylerini ve beklentilerini, sivil toplum örgütleri ile ilişkilerini, öz örgütlenme ve dayanışma ilişkilerini ele aldığımız bir çerçevemiz vardı ve bu çerçeve içerisinde öne çıkan bazı konuları inceledik.

Araştırmanın hedefi; Beyoğlu Strateji Planı sürecine katkı yapmak, planlamada göçmenlerin nasıl okunması gerektiğine dair bazı ipuçlarını yakalamak, bu saha çalışmasından elde edilen verileri analiz ederek plana girdi sağlamak ve daha uygulanabilir bir planlama için destek olmaktır.

Araştırmanın yöntemi olarak saha çalışmasının gerçekleştiği mahallelerde veri topladık. Farklı göçmen gruplarına erişmek için göçmen sahasının içinde olan kurum ve kuruluşlarla, muhtarlarla, sivil toplum örgütleriyle ve diğer gönüllü kuruluşlarla, bireylerle ve bazı gönüllülerle görüşmeler yaptık ve onların yönlendirmesi ile beş farklı grup seçtik. Bu 5 farklı grup ile Suriyeli kadınlar ve erkekler iki ayrı grup olmak üzere 6 farklı odak grup görüşmesi yaptık. Beyoğlu'nu orta ve üst sınıfların yaşadığı mahalleleri ile göçmenlerin daha yoğun olduğu ve ağır yoksulluk alanlarına dönüşmüş mahalleleri olmak üzere ikiye ayırdık. Orta ve üst sınıfların yaşadığı mahallelerde 4 muhtar görüşmesi; göçmenlerin yoğun olduğu yoksul mahallelerinde 3 muhtar görüşmesi yaptık. Aynı zamanda görüşme yaptığımız muhtarlar ile birlikte yürüme çalışması yaparak iki kez mahallede birlikte yürüdük. 7 STK temsilcisi, alanda gönüllü çalışmaları olan 2 sağlık çalışanı ve 3 uzman Mahalle Evi görevlisi ile görüştük.

Örnektepe Mahallesi'nde iyilik noktası gönüllüsü ile deneyim paylaşımı görüşmeleri yaptık.

Göç teorilerinde tutunabilme dinamikleri ve tutunma dinamikleri olmak üzere iki etken vardır. Bu durum, göçmenin kendi gücüyle ve nitelikleri (meslek, iş) sayesinde tutunabilmesi; mekânın nitelikleri sayesinde ve buna imkân sağlanmasıyla göçmenin tutunması şeklinde açıklanabilir. Bu bağlamda göçmen oraya tutunabilirse orada kalabiliyor. Sosyolojide "contingent" faktörler denilen Türkçeye olumsal faktörler şeklinde çevirebileceğimiz mekânın olumsal unsurları bu durumu mümkün kılmaktadır. Bununla beraber Beyoğlu'nun tarihinde göç konusunu incelemek gerekmektedir. 15. yüzyıldan itibaren İstanbul göçlerle İstanbul oluyor. İlk göçler Fatih Sultan Mehmet döneminde İstanbul'a nüfus yerleştirme hareketi ile Rumlar, Ermeniler, Müslümanlar ve Yahudilerin yerleştirilmesi ile başlamıştır. Bu toplulukların mekânda yerleştirilme biçimi İstanbul'un etnik mekânsal yapısını oluşturarak bu etnisite üzerinden değişimler gerçekleştirmiştir. Dolayısıyla hepsi katmanlı olarak birbirini beslemektedir. 19. yüzyılda Avrupalı tüccarlar Pera'yı daha da geliştirmişlerdir. Beyoğlu'ndaki yapı stokumuz ve mekânsal olumsallıklarımızın kaynağını esas olarak 19. yüzyılın sonunda görmekteyiz. Çünkü savaş bittikten sonra ayrıcalıklı Avrupalı tüccarlar buradan gider ve Beyoğlu Pera bölgesi boşalır. Kemal Karpat'a göre İstanbul'un 1.600.000 nüfusu vardı bu nüfus 1927 yılında 806.000 düşmüştür. Bu arada İstanbul'a Kırım göçmenleri ve Beyaz Ruslar gelmiş olmasına rağmen İstanbul nüfusunun yarısını kaybetmiştir ve Pera boşalmıştır. Çok güzel binaları ve sokaklarıyla bir burjuva yerleşimi olan Pera'nın boşalmasıyla İstanbul'un orta sınıf gayrimüslim nüfusu bu bölgeye yayılmıştır. Fakat Pera yine de dolmamıştır çünkü çok fazla nüfus kaybetmiştir. 1950'lerde birinci iç göç dalgası, metruklaşma ve birden fazla insanın yaşayabileceği hanlar ile nüfusu önce bu bölgeye çekmiş ve göçmenler önce burada tutunmuşlardır. Bu bölge Anadolu kökenli ailelerin yaşayacağı bir bölge olmadığı için 1960'larda gecekondulaşma ile bu nüfus da oradan çıkmıştır. Beyoğlu'nun İstiklal Caddesi dışındaki bölgeleri hep metruklaşmaya devam etmiştir çünkü burada büyük bir nüfus hareketliliği vardır. Ardından 1990'lara kadar ikinci büyük göç dalgası ile daha da metruklaşan Beyoğlu'na, Kürt illerinden zorunlu göçle gelen büyük bir kitle yerleşiyor. Beyoğlu'nda iyi bir binayı kapatmış, işgal etmiş olan kalıyor çünkü orada çözüm üretmiş oluyor dolayısıyla başka bir yere gecekondulaşarak gitmiyor.

Beyoğlu'ndaki göçmen grupları incelendiğinde, Sefarad Yahudilerinden sonra 1934 Trakya Pogromu nedeniyle Beyoğlu'na Trakya Yahudileri yerleşmişlerdir. Beyaz Rusların

bir kısmı da Beyoğlu'na yerleşmişlerdir. Dolayısıyla tarihsel olarak Beyoğlu'nun sürekli değişen inanılmaz bir göç paterni vardır. Günümüzde yabancı göçmen, düzensiz göçmen, geçici sığınma statüsünde olan göçmen kitlesinden oluşan yeni göç dalgası 21. yüzyılın sosyo-mekansal örüntüsünü ve karakterini belirlemektedir. Bu bağlamda Beyoğlu'nda neyi planladığımızı bilmemiz gerekmektedir. Aksi takdirde daha önce deneyimlediğimiz planlama pratiklerinde olduğu gibi plan sadece kâğıt üzerinde kalacaktır.

Uluslararası Göç Örgütü (International Organization for Migration, IOM)I rakamlarına göre İstanbul'da yaklaşık olarak %10 oranında göçmen vardır. Beyoğlu'nda ise bu oran %20 civarındadır yani Beyoğlu'nda 5 kişiden 1 kişi göçmendir. Yaptığımız araştırmaya göre, İstanbul'daki sıralamada ilk 5'te Suriyeliler en yüksek gruptadır ve Suriyelilerden sonra sıralamayı Sahra Altı Afrikalılar, Kuzey Afrikalılar, Güney Asyalılar ve İranlılar oluşturmaktadır.

İranlıların İstanbul'da daha çok turist olduklarını zannediyoruz fakat belirli sektörlerde İranlı genç kadınlar çalıştırıldığı için Beyoğlu'na belirli sürelerce yerleşmişlerdir. Beyoğlu'nda apartlaşma sürecinde gündüz görmediğiniz gece nüfusunu temsil etmektedirler. İranlıların Beyoğlu'nda yaşamasıyla onlara uygun berberler, kuaförler ve güzellik salonları gibi iş yapıları oluşmakta dolayısıyla Beyoğlu'nun meslek ve iş yapısının değişiminde bu grubun önemli bir etkisi olmaktadır.

Beyoğlu özelinde göçmen nüfusu; mekânda nereye yerleşiyor, Beyoğlu'nda iş ve emek piyasasının nasıl bir niteliği var, hangi sektörde kayıtlı, kayıt dışı, yasadışı ve kriminal durumlar var ve yapıları çevreye, bina ve yapı stokuna nasıl etkisi var konularını tartışmak gerekmektedir. Beyoğlu'nun her yerinde kayıtsızlık söz konusudur ve bu durum kaotik bir yapıya neden olmaktadır. Beyoğlu'nda göçmenlerin ve işlerin kayıtsız olmasının yanı sıra mekânda da kayıtsızlık vardır. İskânı olmayan, oturulmaması gereken, işgal edilen ya da sahipleri olmayan konutlar kayıtsızlık yaratmaktadır. Aynı zamanda kayıtsız konutlar göçmenlerin barınma meselesinde çok önemli bir soruna ve büyük bir istismara neden olmaktadır. Kayıtsız konut stokunun göçmenlerin mecburiyetinden ve mekâna tutunma zorunluluklardan kaynaklı olarak insan onuruna yakışmayacak kadar kötü konutların ve konut olamayacak yerlerin yüksek kiralarla göçmenlere kiralandığını görüyoruz. Bunlarla beraber "bırakınız yapsınlar" tutumu üzerinden kamu kurumları da kayıtsızdır. Beyoğlu'nda kontrolsüz bir biçimde gelişen yeni iş sektörleri tamamen bırakınız yapsınlar tutumu içerisindedir çünkü sürdürülebilirliği ve denetimi yoktur.

Göçmenlerin mekanda tutunmasının en önemli unsurlarından bir tanesi de orada olmuş göçmenlik ağlarının olmasıdır. Beyoğlu'nda çok farklı göçmenlik ağları vardır. Örneğin; Kürtler daha önce buraya gelip yerleşmiş olmasalardı Kürtçe konuşan Domlar gibi buraya yerleşmesi en zor olan ve en alt göçmen grubunun burada tutunması çok zor olurdu. Dolayısıyla göçmenlik ağları sadece bir önceki kuşağın, akrabasının ya da yakın komşusunun gelip oraya yerleşmesi ile olmuyor, dil birliği gibi başka tür bağlarla da oluşan ağlar oluşuyor ve bu ağlar birbirlerini besliyorlar.

Beyoğlu'nda sosyo-mekansal değişimin niteliğini, sektörel değişimi, yeni ve niteliği değişmiş turizm sektörünü incelemek gerekmektedir. Beyoğlu her zaman turizm alanıydı fakat nasıl bir turizm ve bu turizm, mekândaki konut dokusunu, bina dokusunu, yapı stokunu dolayısıyla yapı çevreyi nasıl değiştiriyor konusunu tartışmak gerekmektedir. Çünkü yapı çevrenin değişimi yeniden göç hareketlerini belirleyecek bir durumdur. Beyoğlu'nda büyüyen turizm sektörü literatürde de kullanılan Dubaileşme ve Beyrutlaşma şeklinde ifade edilebilir. Bununla beraber yapı çevredeki eskimiş bina stoku Tarlabası 360 ve Galataport gibi büyük projelerle değişmektedir. Konut alanları bireysel yatırımcılar eliyle aparta, butik otellere ve diğer konaklama türlerine dönüşmektedir. Beyoğlu'nun yapı stokunun konaklamaya dönüşmesi planlı, kontrol edilebilir ve sürdürülebilir bir dönüşüm olarak değil kendiliğinden ve denetimsiz olarak gerçekleşmektedir.

İşgücünün değişen niteliğine bakıldığında Türkiye'de en ucuz işgücü göçmenler hatta daha da ucuz işgücü kayıt dışı göçmenler olduğu için sektörel değişimin gereksinim duyduğu işgücü göçmenlerden sağlanmaktadır. Bu durum Beyoğlu'nda da çok net görülmektedir. Sektörel değişim göçmen gruplarının bazılarını dışarı iterken bazılarını da içeri çekmektedir. Göçmenler, homojen değillerdir göçmen havuzunun içinde sürekli nitelik değiştirerek hareket halindedirler. Çünkü daha dindar göçmenler içki satılan yerlerde ve fuhuş gibi sektörlerde çalışmak istememektedir ve onların yerine din ile sorunları olmayan geldikleri memleketin özelliklerinden dolayı İngilizce bilen Asyalılar ve Güney Asyalılar gelmektedirler. Bu sektörel değişim, başka bir nitelikte nüfusu buraya çekiyor fakat Beyoğlu'nun saçaklarındaki sanayi üretim alanlarında çalışan diğer nüfusu Beyoğlu'nun dışına Esenyurt, Esenler, Küçükçekmece ve Avcılar gibi ilçelere itmektedir. Beyoğlu'nda en yoğun göç guruplarından bir tanesi olan Afrikalılar, Beyoğlu'nda çalışacakları sektörlerin değişmesi ve kiralının yükselmesi ile buradan gitmeye başlamışlardır.

Araştırma kapsamında 3 tane politika önerisi geliştirilmiştir.

1. Politika Önerisi: Beyoğlu'nda sosyal-mekansal-kaotik yapıyı engelleyecek plan hakimiyeti gerekmektedir.

Bu anlamda Beyoğlu Strateji Planı büyük önem taşımaktadır. Beyoğlu hangi sektörlerde uzmanlaşacak, bu uzmanlaşmanın gereksinim duyduğu nitelikli işgücünü göçmenlerden sağlanacaksa göçmenleri uzmanlaştırabilmek ve beceri sahibi yapabilmek aynı zamanda çalışma, barınma ve diğer alanlarda en ağır istismar yollarından onları kurtaracak bir eğitim vermek mümkün olabilir mi konularını tartışmak gerekmektedir. Bununla beraber turizm sektörünün şu andaki kaotik yapısının bir çeşit ruhsatlandırma ile kontrol altına alınması mümkün mü; belediye üst ölçekli plan ile bu kadar çok apartın çalışmasını engelleyebilir mi; riskli ya da risksiz yapı stokunun işlevinin değişimi planlanabilir mi konularını tartışmak gerekmektedir.

2. Politika Önerisi: Kayıtlı ve kayıt dışı tüm göçmen gruplarının temel insan hakları hukuku ve kent hakkı içinde ele alınması gerekmektedir.

Planın göçmenlere ikamet yasaları çerçevesinde değil insan hakları ve kent hakkı çerçevesinde bakması gerekmektedir. Çünkü ikamet yasaları sürekli değişen alt yasalardır fakat insan hakları ve kent hakkı üst yasal çerçevelerdir. Dolayısıyla insan haklarının ve kent hakkının felsefi olarak benimsemesi işleri kolaylaştırabilir. Örneğin; insan haklarının ikamet yasasının üstünde bir yasa olması nedeniyle ikameti olmayan göçmene süt yardımı yapılabilir.

3. Politika Önerisi: Toplumsal dışlamanın yapısal hale gelmeden engelleyici mekanizmaların geliştirilmesi gerekmektedir.

Toplumsal dışlamanın katılışmaması için engelleme mekanizmaları geliştirilirse bu gerilim yükselmez. Bu anlamda belediyelere ve yapılacak olan planlara çok büyük roller düşmektedir. Sahada ve daha önce yapılan çalışmalarda görüldüğü üzere esas olarak göçmen karşıtlığından ziyade ağır yoksulluk karşıtlığı ve o yoksulluğa karşı bir dışlama söz konusudur. Bu durumun engellenmesi için mutlaka planlama stratejisinin içinde bu konuya yer verilmesi gerekmektedir.

Prof. Dr. Deniz Yüksek (İstanbul Kent Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü):

Beyoğlu'nda göçmenlerin sağlık hizmetlerine erişimleri, işgücü piyasasına erişimleri, çocuk hakları ve özellikle çocukların eğitime erişimleri, göçmenler tarafından kamu alanlarının kullanımı konularını hak temelli bir yaklaşımla ele aldık.

Araştırmada kullandığımız terminolojide, Suriyeli mültecileri, düzenli, düzensiz, transit göçmenleri hepsini kastederek göçmen kavramını kullanıyoruz. İkamet izni açısından geçerli statüleri bulunmayan göçmenlere düzensiz göçmen diyoruz fakat biz bu sunumlarda kayıtsız kelimesini de oldukça sık kullanıyoruz çünkü Suriyeliler gibi bazı gruplar için kayıtlı olup olmamak önemli bir konudur.

Göçmenlerin sağlık hizmetlerine erişimi açısından kayıtlı ve düzenli olup olmama konusu önemlidir. Burada en olumlu koşullarda bulunan grubun geçici koruma statüsünde olup oturdukları mahallede kaydı olan Suriyeliler olduğunu düşünebiliriz çünkü onların mevcut kanunlar ve yönetmelikler gereği kamusal sağlık hizmetlerine erişimleri var. Büyük bir göçmen grubu olan Beyoğlu'ndaki Suriyelilerin çoğu geçici koruma statüsüne kayıtlı olan kişilerdir. Ancak sivil toplum temsilcileri ve diğer kişilerden edindiğimiz tahmini oranlara göre Suriyelilerin %20 ile %30'unun hiçbir kaydının olmadığını, geçici koruma statüsünde olmadığını ya da kayıtlarının başka illerde olduğunu fakat burada yaşadıklarını söyleyebiliriz. Beyoğlu'nda ikamet izni ile yaşayan göçmenler özellikle Sahra Altı Afrikalılar, Asyalılar ve İrani'lardır. Bu grupların ikamet izni başvurusu ile birlikte yaptırdıkları özel sağlık sigortaları üzerinden sağlık hizmetlerine erişimi vardır fakat kamusal sağlık hizmetlerine erişimleri yoktur. En kötü durumda olanlar ise İstanbul'da bir statüsü olmadan yaşayan hiçbir kaydı olmayan Suriyeliler ve diğer düzensiz göçmenlerdir. Bu durum temel sağlık hizmetlerine erişimde ciddi sorunlar yaratmaktadır.

Göçmenlerin sağlık hizmetlerine erişiminde birçok sorun karşımıza çıkmaktadır fakat çarpıcı olan iki konu vardır. Düzensiz ya da kayıtsız hamile bir göçmenin gebelik takibinden yararlanması mümkün değildir. Bu bireyler doğumunu ancak piyasa koşullarında para ödeyerek özel hastanelerde yapabilirler. Aynı zamanda düzensiz göçmenlerin herhangi bir hastalığının olması, iş kazası durumunda ya da kronik hastalıkların tedavisinde özel hastanelere gitmek konusunda çekinceleri vardır çünkü mevcut yönetmelikler uyarınca hastanelerin, hiçbir kaydı ve geçerli dokümanları olmayanları emniyete bildirme sorumlulukları vardır. Bu da kayıtsız göçmenlerin geri gönderme merkezine gönderilmesi anlamına gelmektedir. Bununla beraber, her ne kadar kanunlar ya da yönetmelikler bu konuda açık kapılar bıraksa da düzensiz göçmenlerin çocukları çocuk aşılama programından yararlanamamaktadır.

Bu konuların hiç birisi aslında Beyoğlu'na özgü konular değildir. Beyoğlu'na özgü olan konu, göçmenlerin ve aynı zamanda yerli halkın yaşadığı konut stokunun niteliklerinin bazı sağlık risklerini artırmasıdır. Göçmenlerin geldiği ülkelerin yaşam koşulları ile ilgili

bazı sorunlar konut stokuyla bir araya gelince birtakım sağlık riskleri oldukça artmaktadır. Örneğin Sahra Altı Afrika ülkelerinden gelen göçmenlerde HIV ve HIV'e bağlı olarak tüberküloz görülme sıklığı yüksektir. Rutubetli ve yalıtımsız evlerde çok kalabalık gruplar halinde yaşayan insanlar için bu hastalıkların yayılma ihtimali de artmaktadır. Bununla beraber hijyen eksikliğine bağlı sağlık sorunları ortaya çıkmaktadır. Örneğin; Örnektepe'de göçmenler, kentsel dönüşüm nedeniyle yıkılması beklenen suyu bile akmayan binaların bodrum katlarında yaşamaktadır. Bu durum özellikle çocuklar ve kadınlar için önemli sağlık riskleri yaratmaktadır. Aynı zamanda hiçbir kaydı olmaması ve yoksul olması nedeniyle hastaneye gidemediği için evde doğum yapan kadınlar vardır. Özetle bu bulgular göçmenlerin sağlık hizmetlerine erişimi ve temel haklara erişimi açısından değerlendirildiğinde toplumsal halk sağlığı, yerel politika ve sosyal politika konularında sorunlar olduğunu göstermektedir.

Beyoğlu'ndaki göçmenler açısından kayıtlı ve düzenli olup olmamak çocuklar için de önemli bir ayırım yaratmaktadır. Örneğin; Çukur ve Örnektepe Mahallesi'nde Suriyeliler arasında bir Roman grubu olan Domların ve kısmen Kürtlerin kayıtsız aileleri yoğundur. Bu aileler kayıtsız olduğu için çocuklar da kayıtsızdır. Düzensiz göçmenlerin çocukları Türkiye'de doğmuş olsa bile çocuklarını kaydettirmeleri dolambaçlı yollardan olabiliyor. Burada doğan bir çocuk annesi ve babası başka ülkeden olduğu için ailesinin statüsüne bağlı olarak burada görünmez bir insan olarak dünyaya gelebiliyor. Asyalılar ve Afrikalılar ile yapılan odak grup toplantılarında, yeni doğan bebeklerin kaydının olabilmesinin insan hakkı ve demokratik bir talep olduğunu dile getirmişlerdir. Dolayısıyla çocukların kayıtsız olması örgün eğitime katılmaları açısından sorun teşkil etmektedir ve örgün eğitime katılmaları imkansızdır. Örgün eğitimin yerini alabilecek uygulamaların varlığı incelediğinde, İBB'nin Örnektepe Mahalle Evinde çocuklara yönelik faaliyetler yapılmaktadır ve bu faaliyetlere hiçbir kayıt şartı aranmaksızın bütün çocuklar katılabilmektedirler. Bu uygulama olumlu ve yaygınlaştırılması gereken bir uygulama olsa da örgün eğitimin yerini alabilecek bir uygulama değildir. Aynı zamanda STK'ların çocuklara yönelik faaliyetleri vardır ve Afrikalılar kendi komiteleri içinde gönüllü olarak Türkçe-İngilizce dersleri vermektedirler.

Bunlarla beraber Beyoğlu'nda çocuk işçiliği sorunu vardır. Çocuk işçiliği konusu kayıtsız olan çocuklar için çok daha dramatik bir durumdur. Örnektepe ve Çukur Mahallelerinde bu çocukların dilencilik yapması söz konusudur. Aynı zamanda

ebeveynleri ile birlikte mevsimlik tarım işleri için başka illere giden çocuklar ve hizmet sektöründe çalışan çocuklar vardır.

Beyoğlu'ndaki göçmenler açısından kayıtlı ve düzenli olup olmamak işgücü piyasasına erişimleri konusunda önemlidir. Beyoğlu'nda görüştüğümüz Suriyeli kadınların çoğu çalışmamakla beraber düzensiz göçmen olan Faslı erkekler de çalışmamaktadırlar. Afrikalı ve Suriyeli erkekler çoğunlukla Beyoğlu'nda çalışmaktadır. Beyoğlu'nun formel ve enformel ekonomisi göçmenlerin iş alanlarını da belirlemektedir. Bu göçmenler çoğunlukla yeme-içme ve konaklama sektöründe çalışmaktadır. Aynı zamanda Afrikalılar ve Suriyeliler arasında Şişhane'deki aydınlatma atölyeleri ve tekstil atölyelerinde çalışanlar vardır. Ayrıca Afrikalıların arasında bavul ticareti yapanlar vardır. Bu bağlamda bütün bu iş kollarının ortak özelliği kayıt dışı ve güvencesiz işler olmasıdır.

Beyoğlu'nun ekonomik özellikleri nedeniyle pandemi döneminde göçmenler, sağlık ve işgücüne katılım açısından çok zor bir dönem yaşamış durumdadırlar. Beyoğlu'ndaki göçmenlerin diğer gruplara göre pandemiden daha fazla etkilendiğini söyleyebiliriz.

Kamusal alanların kullanımı incelendiğinde, Beyoğlu'nda pek parkın olmadığı görülmektedir. Ayrıca var olan parkların güvenli olmadığı kullanıcılar tarafından aktarılmaktadır. Mahalle Evi çalışanları tarafından, Örnektepe'deki parkta Suriyeli aileler arasında bıçaklı ve silahlı kavgalar olduğunu dolayısıyla mahallelinin orayı kullanmak istemediklerini iletmışlerdir. Bununla beraber araştırma kapsamında, Suriyelilerle Dolapdere'de yaptığımız odak grup toplantılarında Suriyeli kadınlar bazı parkların, Türk olan yerli kullanıcıların önyargılı davranışları nedeniyle ve Suriyeliler arasındaki kavgalar nedeniyle güvenli olmadığını düşünmektedirler. Dolayısıyla Beyoğlu'nda yeşil alanların yokluğu ve güvenli olmayışları gibi bir sorun vardır.

Dr. Esra Kaya Erdoğan (Bağımsız Araştırmacı):

Araştırmanın temelinde üç mekanizma vardır. Bu üçlü mekanizma, kurumsal ve gönüllülük bazında sivil toplum örgütleri; muhtarlar, yerel yönetimler ve merkezin taşra teşkilatları olmak üzere kamu kurumları; dernekler ve grupları içeren öz örgütlülüklerdir. Sıralanan mekanizmaların faaliyet üretmede 2 tarzı vardır. Bunlar, acil ve yaşamsal ihtiyaçlara müdahil olma hali ve güçlendirmeye yönelik faaliyetlerdir.

STK'lar ya da gönüllü inisiyatifler, faaliyetlerini belirli sınırlılıklar ve olanaklar etrafında yapmaktadır. STK'ların ve inisiyatiflerin, bir fon sisteminin ve ekonomisinin olması, mekânsal olarak hangi göçmen grubuna yakın olduğu, sahanın fiili ve acil sorunları, sahanın baskın olması gibi faktörler neyi nasıl yaptığını belirleyebilmektedir.

Araştırma kapsamında 5 tane kurum ile mülakat yaptık. STK çalışmalarında bir sivil toplum temsilcisinin gölge destek olarak adlandırdığı, göçmenlere eşlik ve kılavuzluk etme faaliyeti öne çıkan bir noktadır. Bu faaliyetin öne çıkmasının nedeni göçmenlerin Türkiye'deki kurumların işleyişi ile ilgili bilgilerinin olmaması, Türkçe bilmemeleri ve kurumlarda tercümanların olmaması ile beraber büyük bir dil bariyerinin olması, Türkiye bürokrasi sisteminin kısmen karışık olması fakat bazen de bürokrasinin kendisini bürokratikleştirmesi ve kamu personelinin tutumundan kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda sivil toplum örgütlerine, göçmenleri yönlendirme ve bazen fiziksel olarak göçmen ile beraber kuruma gitme zorunluluğu düşmektedir. Aynı zamanda STK'ların okuma-yazma kursları, çocuk ve kadınlara yönelik faaliyetlerde eğitsel niteliği olan çalışmaları ve dil ile ilgili çalışmaları da yapmaktadır. Bununla beraber sosyal hizmet uzmanları, psikologlar ve hukukçular desteğiyle klasik danışmanlık hizmetleri vermektedirler. STK'lar bu çalışmalar ile çocuk ve anne ile eş zamanlı olarak düzenli temaslar sağlayabilmektedir.

Bunların dışında sivil alanda "Hayata Sarıl" ve "Çorbada Tuzun Olsun Dernekleri" gibi çalışma alanları evsizlik olan örgütler, sahada göçmenler ile fiilen karşılaşmaktadır. Bu kapsamda Tarlabası Dayanışma Grubu iyilik noktası, göçmenlerin sığınacakları bir liman işlevi görmektedir. Tarlabası Dayanışma gönüllüleri doğum, anne ve bebeğin sağlığı, acil sağlık sorunlarında müdahil olmaktadır.

Kamu kurumlarının göçmenler ile ilgili yaptığı çalışmalar incelendiğinde, Beyoğlu Belediyesi'nin Suriyeli ve diğer göçmenlere "Sosyal Market" adını verdiği yerde gıda, kıyafet ve kömür gibi klasik sosyal yardımlar yaptığı görülmektedir. Bu noktada SGDD-ASAM'ın önemli etkisi vardır. Belediye SGDD-ASAM'ı muhatap aldığı için SGDD-ASAM takipçilik görevini kendisinde görmektedir. Dolayısıyla SGDD-ASAM, Suriyeli göçmenler ile ilçe belediyesi arasındaki bağı kurulmasında güçlendirici aktördür. İBB ise göçmen ilişkisinde müstakil bir birim olarak göçmen anlatılarında yer almamaktadır. İBB'nin yardımlarından biri olan süt yardımında bahsedilmiştir ya da muhtarların anlatılarında yer almıştır. STK'lar tarafından İBB'nin yeni döneminde göçmenlik politikalarında bir farklılaşma olduğu ve politikaların daha kapsayıcı olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla STK'lar İBB'nin gelecek projeksiyonlarından umutludur.

Muhtarlıklar fakirlik belgesi ve kayıt evrakları gibi evrak temini kurumu haline gelmiştir. Bu noktada muhtarın tutumu ve mahalleyi sahiplenmesi önemlidir. Bununla beraber Kürtçe ya da Arapça bilen muhtar, STK'lar gibi göçmen ile güçlü bir ilişki ve sosyal bağ kurabiliyor dolayısıyla dil birliğinin muhtarlıklarda da önemli bir faktör olduğunu görebiliyoruz. Nüfus müdürlüğü ve kaymakamlık gibi merkezi taşra teşkilatları diyebileceğimiz kurumlarda personel etkisi ön plana çıkmaktadır. Bu kurumlarda bazen beden ve giyim kodları üzerinden personelin göçmeni dışlayan bir tutumu olduğu aktarılmıştır. Kızılay gibi sosyal hizmet kurumlarında sosyal hizmet uzmanlarının ve psikologların pedagojik referans vererek işleri yumuşatabildiği fakat diğer kurumlarda bunun daha sert yaşandığı ve zor ilişki kurduğu göçmenler ve STK'lar tarafından aktarılmıştır. Dolayısıyla STK'ları, göçmenler ile beraber kamu kurumlarına fiziki olarak eşlik etmeye zorlayan bağlam buradan beslenmektedir.

Araştırma kapsamında göçmenlerin öz örgütlenme yapıları incelendiğinde, yapılan görüşmelere göre Suriyelilerin herhangi bir öz örgütlenmesi yoktur. Bununla beraber Suriyelilerin göçünün, akraba ve aile ile birlikte aynı yere olmasından ve Suriyeli nüfusun yoğun olmasından dolayı mekânsal olarak komşuluk, kolektif ağ yaratmaktadır. Sahra Altı Afrikalıların Afrika Kardeşlik Platformu adında Aksaray'da çok uzun süredir faaliyet gösteren bir derneği vardır. Bu dernek, futbol üzerinden Türkiye'ye hatta Avrupa'ya gitmek isteyen Sahra Altı Afrikalıları futbol turnuvası bir araya getirmektedir. Aynı zamanda bu derneğin dışında birçok küçük grubun kendi kanaat önderleri vardır. İranlılar, kültürel sermayeleri ve ekonomik anlamda güçlü olmalarından dolayı diğer göçmenlere göre farklı bir gruptur. Türkiye'de Farsça ve İngilizce yaygın olmadığı için İranlıların en büyük sorunu dil bariyeriydi. Bu nedenle yeni gelen İranlılar ne yapacaklarını öncesinden gelen İranlılara danışıyorlardı. Tüm Asyalıları kapsayan Türk Nepal Dostluk Derneği ve sadece Nepallileri kapsayan Nepal Dışişleri Bakanlığı'na bağlı ayrı bir dernek vardır.

Pandeminin etkisi ise araştırmanın üç temel mekanizmasının faaliyet üretmede benimsediği acil ya da gündelik yaşamsal ihtiyaçlar tarzını öne çıkarmıştır.

Göçmenler için dil bariyeri önemlidir bu bağlamda göçmenlere yönelik dil kurslarının düzenlenmesi aynı zamanda İBB'nin tercüman bulundurması, 153 ve web sitesi gibi kendi kurumsal iletişim mecralarını çok dilli hale getirmesi sahadan edinilen önerilerdir. Göçmenlerin yaşamsal sağlık anlarında ulaşabilecekleri acil durum hatları oluşturulmalıdır. Göçmenlerin hakları neler ve hangi kurumlar nasıl işliyor konuları hakkında yönergelerin geliştirilmesi gerekmektedir. Güvenli mekânların yaratılması

gerekmektedir. Göçmenlerin ilişkili olduğu birimlerdeki personel, genel olarak ayrımcılık temalı bir eğitime tabi tutulabilir. STK'lar ile ilişkilerde kayıtsız göçmenler için kent konseyi ya da gönüllü ilişkiler gibi daha esnek formlar düşünülebilir. Göçmenlerle doğrudan ilişki ve temsil önemlidir. Bu noktada topluluk liderleri ile doğrudan irtibat kurulabilir. İBB Maltepe ve Yenikapı gibi alanlarda festival niteliği taşıyan etkinlikler ve tanıtım günleri yapılabilir. Aynı zamanda göçmenlerin yapacağı kültürel etkinlikler için mekân tahsisi yapılabilir. Ayrıca mevcutta yapılan yöresel tanıtım günleri gibi etkinliklere göçmenler dâhil edilebilir.

Son olarak, Örnektepe'nin kendisi bir ayna niteliğindedir. Örnektepe Mahalle Evinde, kişinin kayıtlı ya da kayıtsız göçmen ya da Türkiyeli olmasına bakılmaksızın herkes aynı hizmeti alabilmektedir. Örnektepe Mahalle Evinin özgün deneyim biriktirmesi nedeniyle sistematik araştırmaya tabii tutulursa çok önemli bir veri kaynağı olduğunu vurgulamak isterim.

II. OTURUM

Simten Birsöz İnanç (İstanbul Planlama Ajansı Dış İlişkiler Koordinatörü):

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Göç Biriminin kuruluş çalışmalarında yer aldım. Biraz zorlu bir dönemdi fakat yapmak istediklerimizin ufak bir kısmını yapabildik. Bu süreçte sahadan veriler aldık ve insanlarla bir araya gelerek İBB göç konusunda ne yapabilir diye sorduk. Bu çalışmayı bir eylem planına çevirdik. Dolayısıyla ne yapacağımıza dair iyi bir planımız var ve ihtiyaç oldukça başka unsurlarla güncelliyoruz. Bugün araştırma kapsamında anlatılan birçok konu ile ilgili başlangıç yapma şansına sahip olduk. Belediyeleri analiz etmek, hizmet şemaları oluşturmak, 153 ve diğer birimlerimizin hizmetlerini verimli hale getirmek gibi çalışmalarımız oldu fakat bunların sahadaki karşılığının çok yüksek olmadığını gördük. Çünkü 85.000 kişinin çalıştığı bir kurum hemen dönüştürülememektedir dolayısıyla bu çalışmalar uzun bir hazırlık süreciydi.

İstanbul'da kayıtlı olmama hali çok kritik bir durumdur. Çünkü bizim temel aksiyon noktamız bir hizmeti açık halde verebilmektir. Herhangi bir kamu kuruluşu ya da dış finansmanla çalışan bir sivil toplum kuruluşu kayıtlı olmayan kişilere bu hizmeti verememektedir. Bu durum, sorunları çözdüğümüz politika önerilerini uygulayabilsek bile göçmen nüfusunun yarısını kapsayamıyoruz anlamına gelmektedir. İstanbul her zaman bir göç kentiydi dolayısıyla geçicilik algısını bir tarafa bırakarak bu durumu nasıl çözebileceğimizi tartışmamız gerekmektedir. Bu bağlamda artık somut ve kalıcı eylemler üzerine politik tartışmaların dışında konuşmaya başlamamız gerekmektedir.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 13. Maddesi'nde ''Hemşehri Hukuku'' tanımlamasına göre ''Herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir'' dolayısıyla kentte yaşayan herkesir.

Kentsel dönüşüm uygulamaları ve Beyoğlu Senin çalışmaları ile beraber takip edilen süreçte göçmenlerin barınma koşulları ile ilgili çok ciddi sorunların olduğu görülmektedir. Bu insanların büyük bir kısmı hayati tehlike altındadır ve mülkiyet sorunları nedeniyle hiçbir müdahalede bulunulamamaktadır. Bunun gibi göçmenlere dair birçok temel sorunlarımız vardır. Bu bağlamda göçmenler bu kentten gitsinler gibi bir ifade hiçbir gündelik tartışmanın konusu edilemeyecek kadar ciddi bir durumdur. Bu durum Suriyelilerden ibaret bir durum değildir. Beyoğlu'nda da görüldüğü üzere hizmetlere en ulaşabilir durumdakiler artık Suriyelilerdir ve diğer göçmenler görünmez kılınmaktadır.

Özetle, Beyoğlu Strateji Planında mutlaka bu konularla ilgili boşluklar doldurulmalı ve politika önerileri geliştirilmelidir.

Prof. Dr. Uğur Tekin (İstanbul Kent Üniversitesi Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Başkanı):

Avrupa'da ve başka şehirlerde ''kent hüviyeti'' sistemi yaygınlaşmaktadır. Bu sistemin çıkış noktası çok katmanlı haklara ulaşmada belli statüleri ortadan kaldırabilmek ve kentlinin o kente ait hüviyeti üzerinden bu haklara ulaşabilmesidir. Sistem, yerli halk için de göçmen için de aynıdır dolayısıyla dayanışma ortamı içinde herkes bu kartını kullanarak sistemlerle ilişki kurabilmektedir. Sistem kapsamında, çoğu hizmete yerel halktan biri de yabancı bir vatandaş da sadece kent kartı ile ulaşabilmektedir. Bu aynı zamanda fikinsel bir dönüşüm de sağlamaktadır. Bu sistem kentlilik, o kentin bir parçası olmak, Türk de olsa başka bir ülkeden gelen insan da olsa aynı haklara sahip olan bir alan yaratmaktadır. Türkiye'deki belediyelerde bu sistem denenebilir mi konusu tartışmaya açılabilir.

Simten Birsöz İnanç (İstanbul Planlama Ajansı Dış İlişkiler Koordinatörü):

Artan milliyetçilik gibi karşı karşıya olduğumuz politik dünya ve belediyelerin hizmet alanı farklıdır. Yasalarda özerklik şartı çekinceli bir maddedir. Türkiye'de idareyi hiçbir şekilde paylaşmama gibi bir tutum vardır dolayısıyla böyle bir uygulama olduğunda müdahale edilecektir. Bunun yerine belli başlı işlevler birleştirilebilir. İBB olarak dijital vatandaşlık sistemini kullanıyoruz ve herkese vatandaş kimliği tanımlıyoruz. İBB'nin veri

tabanında her bir hizmetten yararlanmanın vatandaşlık dışında bir karşılığı vardır. Bu sistem kent ile ilişkinizi göstermektedir. Yaptığımız sistem, kent hüviyeti sisteminin yerine geçmez fakat bu bağlamla başka modeller düşünebiliriz.

Deniz Mardin (Hekim)

Kayıtsız göçmenlerin sağlık kurumunda polise bildirilme sorunu vardır fakat bildirmediyseniz cezai bir hükmü yoktur. Bildirme ya da bildirmeme konusunda kurumdaki ya da bölümdeki sağlık çalışanlarının düşünceleri üzerinden hareket edilmektedir. Bu noktada hizmet sunumunda belediyeler nasıl bir bariyer ile karşılaşılıyor konusunu merak ediyorum.

Çocuk aşılamaları bir halk sağlığı sorunu olduğu için bu konu çok hassas bir konudur. Çünkü daha önce gördüğümüz bazı kızamık salgınlarının sebebi, aşılanmanın olmadığı grup üzerinden ortaya çıktığı için bu konuda kayıtlı/kayıtsız olma halinde daha kolay inisiyatif alınabilmektedir. Normalde aşı stoku bilinen bir stoktur. Fakat konuya, mevzuata ve sisteme hâkim hekimler olarak kayıtsız çocukların aşılamalarını yapabiliyoruz. Bu konu kayıtsız erişkinde ise bireysel bir sorumluluk kısmına gelmektedir.

Kayıtsız göçmene şekil temelli bir kayıt açmak istenildiğinde kamu kurumlarının merkezi olması sebebiyle büyük bir bariyerle karşılaşmaktadır. Sağlık hizmetlerinin belediye tarafından verilmesi taraftarı değilim fakat bunun iyi örnekleri de vardır. Örneğin; İtalya'da belediye ile ortak çalışılarak bir kimlik çıkartılıyor ve bu şekilde göçmen en azından kamu kurumuna gittiğinde bir kimlik gösterebiliyor. Çünkü kimlik olmadığına ad-soy ad dahi yazılamıyor ve ilk bariyer ile karşılaşmış oluyor. Göçmen ikinci bariyerle ise ücreti ödemeye geldiğinde karşılaşılıyor.

Belirli hizmetlerin sunumunda en çok yaşanan sorulardan birisi dil bariyeri ve ne hizmet sunulduğunun bilinmemesidir. Bu topraklarda göçmenlik geçici bir süreç değildir. Bu sorunlar sadece göçmenler açısından değil iç göç ile beraber buraya gelen Türkiyeliler açısından da sorun teşkil etmektedir. Hastaneler içerisinde dahi insanlar kaybolmaktadır dolayısıyla başvuran dostu bir sağlık yapımız yoktur. Bu kapsamda eşik kısmında yaşanan sorunlara yönelik bir sistem düşürülebilir mi konusunu tartışmak gerekmektedir.

Sonuç olarak, mevzuat hızlı dönüşemeyecek fakat sistem ve mevzuatı bilen bir kurum ya da bir yapı olduğu zaman bu sorunların çözümünde yardımcı olabilecektir.

Simten Birsöz İnanç (İstanbul Planlama Ajansı Dış İlişkiler Koordinatörü):

Bu kadar büyük bir nüfusu İtalya örneğindeki sistem gibi yönetebilmek pek mümkün değildir. Aslında bizim yapmamız gereken, bütün hizmetlerle ilgili haritalar oluşturmaktır. Göçmenler için; bu hizmete nasıl başvurursunuz, toplamanız gereken evraklar nedir, kimlerle nasıl bir diyalog kurmalısınız konularının yer aldığı yönergeler oluşturulmalıdır ve bu yönergeler standardize olmalıdır.

Yaptığımız çalışmalarda belediyelerin esnek yapısı karşımıza sorun olarak çıkmaktadır. Belediyelerin rayiç bedelleri, sistemleri, evrak türleri ve personellerin yaklaşımı ve öncelikleri değişebilmektedir. Dolayısıyla göçmenlerin hizmetlerden nasıl yararlanabileceğini haritalandırmakta zorlandık.

İBB sığınma evi hizmeti, kadın koruma hizmeti, çocuk koruma hizmeti gibi birkaç tane temel hizmet üzerinde çok dilli birtakım mekanizmaları oluşturmaktadır. Ayrıca acil durumlar için kadınları önceleyen acil destek hattı vardır. Bunların yanı sıra bir ilçe belediyesi kendi hizmetlerinin tamamını çok dilli bir katalog olarak yaptı fakat bu çok işlevsel olmamıştır.

Papatya Bostancı (İBB Göç ve Uyum Müdürlüğü):

İBB'nin ve aynı zamanda diğer ilçe belediyelerinin göçmenlere yönelik verilen kapsayıcı hizmetlerinin haritasını oluşturduğumuz çok dilli bir açık kaynak üzerine çalışıyoruz. Bütün bu kentte verilen hizmetlerin bir yerde göçmenlerin erişebileceği düzeyde çok dilli olarak sunulması belediyelerde biraz zor olmaktadır. Göçmenlerin ve vatandaşların sağlık hizmetlerine erişimi bakanlıklar düzeyinde yürütülmekte ve yönetilmektedir. Dolayısıyla belediyelere bu konuda bir alan verilmemiş oluyor ve bizlerin yapacağı çalışmalar daha çok yönlendirme düzeyinde kalabiliyor.

İBB Göç ve Uyum Müdürlüğü olarak sadece müdürlük bazındaki hizmetler özelinde değil İBB'deki mevcut hizmetlerin kapsayıcılığını artırma ve kapasitelerinin geliştirilmesi üzerine çalışıyoruz. 2019 yılında başlayan ve sistematik bir çalışma olan göç politikası oluşturma çalışmalarının şu ana kadar sahada göçmenler tarafından çok yaygınlaşmamasının nedeni İBB içerisindeki koordinasyon, ilçe belediyeleri ile koordinasyon ve STK'larla koordinasyon ve yapılanma şemasının hala devam ediyor olmasından kaynaklıdır. İBB'nin sahada göçmenlerle birebir temas eden merkezlerinin olması ve bu merkezlerin kapasitesinin artırılması ile birlikte bu çalışmalar göçmenler arasında daha yaygın ve anlaşılabilir hale gelecektir.

Damla Deniz Cengiz (İBB Göç ve Uyum Müdürlüğü):

Mahalle Evlerinin kuruluş amacı, belediye hizmetlerine dair yönlendirme mekanizması olmaktır. Mahalle Evlerinin kurulması için hizmetlerin gitmediği ya da insanların hizmete erişiminin kısıtlı olduğu bölgeler seçilmektedir. Bu bölgelerde Mahalle Evindeki personel, birinci düzey yönlendirme yapmaktadır. Yönlendirme personel tarafından eşlik etme düzeyinde olmasa da sadece belediye hizmetleri değil genel hizmetlere erişim noktasında destek sunulmaktadır. Mevcutta Sulukule, Zafer ve Örnektepe olmak üzere 3 tane Mahalle Evi var ve yakın zamanda Cibali'de 4.'sü açılacaktı. İBB bünyesinde 2024 yılı sonuna kadar 50 Mahalle Evi'nin açılması hedeflenmektedir.

Burcu Yanar (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Planlama Müdürlüğü Katılım Koordinatörlüğü):

Sahada, mahallelilerle yaptığımız toplantılarda ve kadın forumlarında, bütün konuların göç ve ayrımcılık söylemine gittiğini ve özellikle kamusal alanlarda ve karşılaşma mekânlarında düşmanlık seviyesine varacak düzeyde söylemler olduğunu gördük. Bu bağlamda kamusal mekânların kullanımı ile ilgili neler yapabiliriz, kamusal alanları göçmenler ve Türkiyeli kullanıcılar için nasıl ortak bir mekân haline getirebiliriz. Bu soruları tartışarak Beyoğlu Strateji Planına nasıl katkılar sunabiliriz?

Prof. Dr. Deniz Yüksek (İstanbul Kent Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü):

Avrupa'da göç politikalarının, yönetiminin ve yönetişimin giderek yerelden yapılması yönünde bir eğilim var ve İBB de bu durumun bilincinde olarak bazı planlamalar yapmaktadır. Türkiye de bu yöne doğru gitmek zorunda kalacak dolayısıyla mümkün olan her yerde ulusal politikaların yerele daha fazla hareket alanı verecek şekilde değişmesi konusunda baskı yapmamız gerekmektedir.

Göçmenlerin kayıtlı/kayıtsız olması konusunda yerel yönetimlerin özerklik şartına dair çekinceleri var fakat bu bütün belediyeleri ilgilendiren bir konudur ve bunun önünün açılması gerekmektedir. Türkiye'de en azından eğitim ve temel sağlık haklarının statüden bağımsız hale getirilmesi yönünde ulusal politikada ve mevzuatta değişimler gerekmektedir. Bu değişimler gerçekleşene kadar belediyenin koordinasyon ve iletişim olarak daha sistematik bir şekilde STK'lar ve gönüllüler ile ilişkilmesi

sağlanabilir. Dolayısıyla belediyenin yapamayacağı şeyleri STK oluşumları üzerinden yapmaya çalışılması bir model olabilir.

Kamusal alanları göçmenler ve Türkiyeli kullanıcılar için nasıl ortak bir mekan haline getirebiliriz sorusu ile ilgili Avrupa'da entegrasyon politikasına dair iyi kent örnekleri var. Bu örneklerde toplumsal bütünleşmeye ilişkin politikaların yerelde şekillenmesinin daha olumlu sonuçlar verdiği söylenmektedir. Dolayısıyla sadece göçmenleri değil herkesi kapsayan bir şekilde karşılaşma alanlarının geliştirilmesi gerekmektedir.

Simten Birsöz İnanç (İstanbul Planlama Ajansı Dış İlişkiler Koordinatörü):

Beyoğlu sınırları içerisinde geliştirmeyi düşündüğümüz göç ve uyum merkezi modeli var fakat bizim göç ve uyum merkezlerimiz aslında her biri zaten bir karşılaşma alanı olan Mahalle Evlerimizdir. Bölgesel İstihdam Ofisleri, Eğitim Merkezleri ve Gençlik Merkezleri de bir uyum merkezidir. Ayrıca göç ve uyum merkezi yapmak yerine bütün bu merkezleri dönüştürmek ve tüm kente yayılan başka bir stratejinin peşindeyiz.

Prof. Dr. Hatice Kurtuluş (TERRA-Araştırma):

1970'li yılların halkçı belediyeçiliğine bakıldığında belediyeçilik anlayışlarının devrimci olduğu görülmektedir. Bu bağlamda öncelikle var olan bir politik söylemin değiştirilmesi konusunda mücadele etmek gerekmektedir. Örneğin; İBB CHP'li bir belediye tarafından yönetilmektedir yani CHP'nin "göçmenleri geri göndereceğiz" söylemini değiştirmesi gerekmektedir. Çünkü göçmenler buraya yerleşiyorlar ve insan hakları doğuyor dolayısıyla göçmenleri kimse geri gönderemez. Bu söylemden vazgeçilmediği müddetçe toplum da "göçmenler bize yük oldular" şeklinde bir söylemde bulunuyorlar. Burada politik mücadele gerekmektedir. Bazı şeyler yasalara, yönetmeliklere ve tüzüklere rağmen yapılabilir çünkü insan hakları bütün yasalardan üstündür.

Mahalle ölçeği çok önemli bir ölçek olduğu için Mahalle Evleri büyük önem taşımaktadır. Mahalle Evlerinde gönüllülük esasına dayanarak uzmanlar tarafından mahalleliye yönlendirmeler yapılabilir. Örneğin Mahalle Evlerine haftada iki kere gönüllü bir jinekolog gelerek mahalledeki kadınlara teşhis koymadan yönlendirmeler yapılabilir. Böylece göçmen Mahalle Evinde bir doktorla temas ettiğinde güven duygusu oluşur. Dolayısıyla Mahalle Evleri çok işlevli hale getirilebilir.

Bu ülkede siyaseten ben yaptım oldu uygulamaları çok vardır. Devrimci belediyeciler de ben yaptım oldu diyebilirler çünkü sonuçta bir suç unsuru çıkmıyor. Bir yer göç alıyor ve o göç o yerde emiliyorsa siz göçmeni yok saydığınızda insani bir suç işliyorsunuz demektir. İBB, göçmen beden olarak varsa orada kâğıt olarak olsun ya da olmasın ona hizmet verilecek politikasını yerel yönetim felsefesine koymalıdır.

Kent vatandaşlığı yasal bir kavramdır ve Lefebvre'den beri vardır. Londra Belediye Başkanı Ken Livingstone, kente İslami örgütler tarafından yapılan büyük bombalamadan sonra Müslümanlara saldırıları engellemek için "Bu kentteki herkes bu kentlidir. Çünkü bu kenti onlar yapıyorlar onun için biz bütün kentle birlikte hareket edeceğiz" şeklinde bir açıklama yapmıştı ve oradaki gerilimi yatıştırmak açısından çok etkili olmuştu. Dolayısıyla siyasi irade aktörleri üzerinde bunların da öne çıkarılması iyi olur diye düşünüyorum.

Ayşem Biriz Karaçay (İstanbul Ticaret Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, Öğretim Üyesi):

Devrim, siyaset ve yerel yönetimler konuları üzerine tartışmak istiyorum çünkü İBB'nin Mahalle Evleri ile meseleyi aktif hale getirme çabası ortadadır. Ancak CHP'nin söylem olarak göç, göçmen ve ona dair algıyı çok daha farklı bir yerlere taşıdığını görüyoruz. Dolayısıyla belediyelerin, görev alanında aktif olarak göçmenin, sığınmacının ve mültecinin kim olduğunu bildiği için onların hassasiyetlerini ifade ederek paylaşması gerekmektedir. Asıl sorun kayıt dışılık ve geçicilik hali üzerine inşa edildiği için bu politikaların değişmesine yönelik adımlar belediye nezdinde atılabilir.

Siyasi söylemleri değiştirebilmek dünden bugüne hemen olmayacak fakat İstanbul gibi büyük bir nüfusta etki alanına sahip olan bir belediyenin ne söylediğinin de partinin başka grupları tarafında bir şekilde kamuoyu yaratmadan önemli baskı aracı olacağını düşünüyorum.

Kayıt dışılık, geçicilik ve göçmenin kimlik altına alınamaması hizmetlerin ulaşmasına en temel bariyerdir. Türkiye'de geçici koruma statüsü çok fazla dile getirilmemektedir. Bu durumun muğlaklığı, ne kadar sürebileceğini akademik projelerde bir şekilde ifade ediliyor fakat bunun özel ve siyasi kulvarda daha çok tartışılmasına belediyenin ayrı bir gücü olabilir.

Simten Birsöz İnanç (İstanbul Planlama Ajansı Dış İlişkiler Koordinatörü):

Belediyelerin çalışma dinamiği talepler üzerine kuruludur. Bir konu belediyeye talep olarak gidecek ve orada bir hassasiyet oluşarak değişim başlayacaktır. Dolayısıyla talep etmek ve savunuculuğu örgütlemek önemlidir. Bunun için de stratejik planı okumayı öğrenmek ve kiminle hangi politikayı konuşmalıyım meselesini öğrenmek gerekmektedir. Ancak bu şekilde hep beraber savunuculuğu yaşatabiliriz.

Sibel Karadağ (Kadir Has Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Öğretim Üyesi – GAR Göç Araştırma Derneği):

Araştırma sunumu boyunca kayıtlı/kayıtsızlık halini, eğitime ve sağlığa erişimi, iş sektörlerini kapsayan İstanbul'un genel sosyolojik ve toplumsal akıllarının ötesinde Beyoğlu'na has bir şeylerin parlatılmasına ihtiyaç duydum. İstanbul'un genel hatlarının dışında örneğin, Beyoğlu'nda Tarlabası Dayanışma Grubu gibi özellikle bu bölgede aktif olan bir örgütlülüğün olmasının bir sonucu var mı? Beyoğlu'nun çalışma koşullarını ve iş sektörlerindeki emek sömürsünü biliyoruz bu bağlamda Beyoğlu'na özgü belli iş sektörlerinin olmasından dolayı farklı direniş strateji ağları ya da hiyerarşi mekanizmaları ve öz örgütlülüğü var mı?

STK'ların acil durumlar ya da güçlendirici özelliklerinin ötesinde kendi içerisindeki siyasal pozisyonları, uluslararası fonlarla ilişkileri, kurumsal yapıları, yerel halkla ilişkileri çok farklıdır. Bu bağlamda siz STK'ların içerisindeki haritalandırmayı nasıl görüyorsunuz?

Didem Danış (Galatasaray Üniversitesi Sosyoloji, Öğretim Üyesi – GAR Göç Araştırma Derneği):

Beyoğlu çok özel bir yerdir. Beyoğlu'nu çok özel kılan şey ise çoklu güç ilişkilerinin olmasıdır. İstanbul'da başka kentlere kıyasla Beyoğlu'nda fazla sayıda aktör birbiriyle sürekli çatışma, ittifak, uzlaşma ve müzakere sürecindedir. Çünkü Beyoğlu mekân geçişlerinin yoğun olduğu çok akışkan bir yerdir. Bununla beraber ekonomik anlamda çok fazla imkân, fırsat ve bunların aksine zorluk da barındırmaktadır. Dolayısıyla çok gerilimli de bir yerdir. Buradaki göçmenlerin şehrin diğer yerlerindeki örneğin Sultanbeyli'deki veya Esenyurt'taki göçmen gruplarına göre mekânda kurdukları ilişki hem çok güçlü hem de diğer yerlere kıyasla daha da geçicilik üzerine kurulu diye düşünüyorum. Bu kadar çoklu bir yapıda İBB gibi yerel yönetimlere atfedilen roller

önemli olsa da diğer yerel sivil aktörler ile bir ilişki nasıl kurulabilir üzerine de kafa yormak gereklidir.

Araştırma sunumunda böyle kaotik ve kontrolsüz bir mekânda planlama müdahalesinin önemli olduğu söyledi fakat bu kadar kendi organik dinamikleri güçlü bir yerde planlama müdahalesi anakronik ve modernist çağın bir müdahalesi gibi kalmıyor mu?

Tarlabası'nda konut kalitesi kötü olduğu için göçmen orada yaşayabilmektedir. Konut kalitesi iyileştirdiği zaman göçmen için orası erişilemez olacaktır. Bu kadar çoklu eşitsizliklerin olduğu bir ortamda plan yapmak da çok zordur çünkü çok fazla aktör birbiriyle çeşitli temasdadır.

Nazım Özcan (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü):

Kentsel dönüşüm plan sonrası yapılan bir çalışmadır. Nüfusun Avcılar, Zeytinburnu, Bakırköy, Beyoğlu, Kadıköy ve Fatih gibi merkezlerde yoğunlaştığını düşünürsek ve bu ilçeler aynı zamanda deprem ve iklim değişikliğinin yaratacağı afet etkileri nedeniyle kentsel dönüşümün ilk odak noktası olması gereken durumdadır. Dolayısıyla bu nüfusun kayıtlı/kayıtsız olma hali kentsel dönüşümle çok karşılaşılacak bir durumdur.

Bir kentsel dönüşüm modeli uyarlamak istediğinizde birdenbire elinizde parası olmayan, çok az parası olan ve çok az kaynaklara erişebilen kişiler ortaya çıkacaktır. Bu açığa çıkan kişiler ne olacak konusunu bilmemiz çok önemlidir. Aynı zamanda suça eğilim gibi insanların kendilerini bu nefret söyleminde güvenli hissedemeyecekleri birçok durum oluşturmaktadır. Bu bağlamda Beyoğlu hak temelli planlama ve katılım sürecinde, kentsel dönüşüm konusu ne kadar dikkate alınacak ve bununla ilgili belediye nasıl proaktif olacak?

Şu an çok önemli bir kırılma dönemindeyiz çünkü henüz 1.000.000-1.500.000 civarında göçmen var fakat 2030 yılına kadar kuraklıklar nedeniyle İç, Orta ve Doğu Anadolu Bölgesi olmak üzere İran doğusundan da gelecek olan göç ile ortalama 2.000.000-3.000.000 kişi görebilir hale geleceğimize beklenmektedir. Bu göçlerin çoğu İstanbul ve Türkiye üzerinden olacaktır. Dolayısıyla Beyoğlu, Fatih Kadıköy, Bakırköy ilçeleri bu durumdan en çok etkilenecek bölgelerdir. Şu an yapacağımız her türlü politika iklim krizi ile beraber daha da önemli bir hal almaktadır. Bu nedenle hak temelli koruma bağlamında Beyoğlu gibi kamusal açık mekânları ve yeşil alanları çok az olan bir bölgede ne yapacağız?

DEĞERLENDİRME VE KAPANIŞ

Prof. Dr. Hatice Kurtuluş (TERRA-Araştırma):

Lefebvre göre plan faşizan bir şeydir ve Haussmann'ın planı da Paris'i faşist bir biçimde yeniden yapılandırmıştır. Eğer plan hak temelli bir biçimde kent hakkı ve insan hakları esneklikleri ve o kentin özgünlüklerine göre yapılıyor ise plan sadece bir denetleme aracıdır. Dolayısıyla plan, sağlıklı ve yaşanabilir bir çevre ve başkalarının da oraya erişmesine imkân sağlayacak bir denetim işlevi görür. Sonuçta planı yapan, 16 milyonun seçtiği kişinin oluşturduğu planlama ekibidir. Bu nedenle böyle bir plan olmadığı için Tarlabası Dayanışma Grubu gibi bu iradenin dışındaki denetim mekanizmaları var. Kamusal denetim demokratik bir yoldan sağlanıyor olsaydı göçmenlerin ya da yardıma ihtiyacı olan kişilerin Urfalı Mehmet (Tarlabası Dayanışma Grubu)'e ulaşması gerekmecekti. Bu mekanizmalar da çok önemli mekanizmalar fakat diğer mekanizmalar olmadığı için bunlar var.

Beyoğlu'na dair çok fazla özgünlükler var ve bu özgünlüklerin en başında geçiş mekânı olması gelmektedir. İstanbul'da daha yoksul ve çöküntü haline gelmiş bazı gecekondu mahalleleri var fakat göç oraya gitmiyor çünkü kimse o mahalledeki evinden çıkmıyor dolayısıyla o mahallelerdeki sahiplik güçlü. Beyoğlu'nda ise ne göçmen yeterince oranın sahibi hissediyor ne de yerlisi çünkü tarihsel olarak zaten yerlisi de değil. Bu kopukluk, mekânı sahiplenmeme hali ve bu hızlı, sürekli geçiş hali çöküntüyü ve kaosu arttırmaktadır. Dolayısıyla o kaos, Beyoğlu'nu kimsenin denetleyemeyeceği bir kriminal alana dönüştürebilir. Böyle bir dönüşümü Beyoğlu'nda sahadayken gördük. Beyoğlu'nun kamu otoritesinin demokratik bir biçimde orada olmamasından kaynaklı diğer güçler de güçlerini kaybetmeye başlıyorlar ve Beyoğlu'nda güç koalisyonları değişiyor. Bunun için Beyoğlu'nda toplumun iradesini yansıtan ve onunla birlikte hareket eden bir planlama stratejisinden daha iyi bir strateji düşünemiyorum.

Kentsel dönüşüm meselesine nasıl yaklaşılması konusunda çok ağır cevapsızlıklar var. Kentsel dönüşüm uygulaması yaptığınızda bir insan hakkı ihlali ortaya çıkabiliyor, yapmadığınız takdirde de çıkıyor. Bu nedenle bölgenin bina stokunun çok iyi analiz edilmesi gerekiyor, mülkiyet ilişkilerinin çözülmesi gerekiyor ve buradan çıkan nüfusun nereye gideceğinin planlanması gerekiyor. Düşük gelir gruplarının ve kayıtsızların yaşayabileceği konut planlanması gerekmektedir. Kentsel dönüşüm projeleri kaosu

arttırmış durumdadır ve şiddetli bir biçimde daha da arttıracaktır. Çünkü konutlar dönüşüyor ve metruk ve yıkılacak durumda olan binalar da konuta dönüşüyor. Beyoğlu iş gücü piyasasından bir iş gücünü alıyor dolayısıyla bu iş gücünün burada yeri var fakat bu kişileri barındıramadığında barınma sistemi giderek daha da çöküyor daha da riskli barınmaya neden oluyor. Özetle, bunların tamamının iyi analiz edilmesi ve plana öyle işlenmesi ya da planın o bilgi ile yapılması gerektiğini düşünüyorum.

Beyoğlu'nda normal bir şehir planı yapmaktan ziyade mekânı çok yoğun olarak içeren bir stratejik planlama yapılmaktadır. Mekân boş düzlem değildir ve mekân üzerinde olacak işi belirleyen katmanlı bir yapıdır yani canlı bir yapıdır. Türkiye'de her türlü dönüşüm soylulaştırmaya dönüşmektedir. Bu nedenle burada başka tür denetimler gerekiyor. Bu denetimler kira kontrol denetimleri, konut vergisi denetimleri gibi belediyenin yetki alanı içinde olabilir. Mülk sahiplerine, işgalcilere ve diğerlerine bütün olanakları açmış bir sistem vardır. Göçmenler ve kentlin diğer yoksulları da bütün bu istismarın içinde buralarda barınmaya çalışmaktadırlar.

Prof. Dr. Deniz Yüksek (İstanbul Kent Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü):

Beyoğlu'nda diğer bölgelere kıyasla güvencesiz çalışma formları biraz daha fazladır. Aynı zamanda Esenyurt'ta veya Esenler'de güvencesiz olsa da Suriyelilerin birçoğu "şu ayakkabı atölyesinde çalışıyorum" gibi verdikleri cevapları burada o kadar göremiyoruz çünkü burada emek deneyimleri geçicilik üzerine kuruluydu.

Ayrıca sahada muhtarların aktardığına göre Beyoğlu'ndaki yerleşik nüfus olan T.C. vatandaşları da buradan gitmektedir.

Dr. Esra Kaya Erdoğan (Bağımsız Araştırmacı):

Sivil toplum örgütlerinin arasındaki farklar olanaklar, sınırlar ve zorunluluklar üçgeninden kaynaklanmaktadır. Sivil toplum örgütlerini fon sistemi ve göçmenlik alanına dair bir ekonomik sistemin oluşması başlı başına farklılaştırmaktadır. Örneğin; ASAM ile Tarlabası Dayanışma Grubu arasında çok fazla fark vardır.

Tarlabası Toplum Merkezi Çukur Mahallesi'nde yer almaktadır. O bölgede de ağırlıklı Dom çocukların olması nedeniyle Dom çocuklara yönelik eğitim faaliyetlerinde bulunmaktadır. Bu bağlamda her sivil toplum grubunun yakın olduğu ve faaliyet alanına giren bir göçmen grubuna atanması söz konusudur. Bu durum Dom

örneğinde olduğu gibi mekânsal kodlarla da kendiliğinden oluşabilmektedir. Bunun gibi ilişkiler olduğu gibi ayrıca bazen de çalışma ilkeleri ve tercihleri üzerinden de inisiyatiflerin olduğu söylenebilir. Tarlabası Dayanışma Grubu'nun temsilcisi ile yaptığımız görüşmede, kurumsallık hattına girmemelerinin politik bir tercih olduğunu ifade etmişlerdir.

Moderatör Burcu Yanar, panelin, Beyoğlu Strateji Planı çalışmaları açısından çok faydalı tartışmalar içerdiğini ve bundan sonraki süreçte de çeşitli toplantıların yapılacağını belirtti. Politika üretimine dair daha sonrasında da görüşmek üzere diyerek sözlerini bitirdi ve kapanışı yaptı.